OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Lainsäädäntöneuvos Joni Korpinen
Erityisasiantuntija Virpi Laukkanen

Vastine

24.3.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle eurooppalaista sähköisten todisteiden esittämismääräystä ja säilyttämismääräystä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 175/2025 vp)

Yleistä

Oikeusministeriöllä on ollut käytössään eduskunnan oikeusasiamiehen, Helsingin käräjäoikeuden, Helsingin hovioikeuden, Keskusrikospoliisin, Poliisihallituksen, professori Melanderin, professori Mäenpään, sisäministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, liikenne- ja viestintäviraston (Traficom), Suomen Asianajajien, Syyttäjälaitoksen, oikeusrekisterikeskuksen, korkeimman oikeuden, elinkeinoelämän keskusliiton (EK) sekä Tuomioistuinviraston lakivaliokunnalle toimittamat lausunnot. Oikeusministeriö toteaa, että vastineessa lausutaan myös eduskunnan perustuslaki-, hallinto- ja liikenne- ja viestintävaliokuntien esitystä koskevissa lausunnoissa (PeVL 10/2026 vp, HaVL 4/2026 vp vp ja LiVL 2/2026 vp) todetuista seikoista.

Vastineessa nostetaan esille tarkemmin ne kysymykset, joihin lausunnoissa on kiinnitetty erityistä huomiota ja jotka ovat olennaisimpia esityksen käsittelyn kannalta. Vastineessa ei oteta kantaan huomioihin koskien asetuksen tai direktiivin sääntelyä, koska vastineessa keskitytään ainoastaan niiden osalta ehdotettavaan kansalliseen sääntelyyn. Oikeusministeriö viittaa lakivaliokunnalle 4.12.2025 toimittamaansa kirjalliseen lausuntoon sekä valiokunnan kuulemisissa 5.12.2025, 9.12.2025 ja 12.12.2025 suullisesti lausumaansa, ja toteaa lisäksi seuraavaa.

Esityksen valmistelu

Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnossa todetaan (kohta 5), että valiokunnan saaman selvityksen mukaan Liikenne- ja viestintävirastoa (jäljempänä Traficom) ei pyydetty hallituksen esityksen pohjana olevan mietinnön valmistelleen työryhmän jäseneksi, koska sääntelyn ei arvioitu koskevan

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Traficomia. Lausunnon mukaan työryhmä kuitenkin päätyi mietinnössään ehdottamaan, että esityksessä tarkoitetut Suomen keskusviranomaisen tehtävät osoitettaisiin Traficomille. Lisäksi valiokunnan lausunnon mukaan (kohta 6) esityksen mukaan vaihtoehtoina on arvioitu myös keskusviranomaistehtävän osoittamista Poliisihallitukselle tai Keskusrikospoliisille, ja asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin tuotu esiin näkemys, että näiden vaihtoehtojen arviointi ei ole ollut valmistelussa riittävän perusteellista. Lausunnossa lisäksi on kirjauksia koskien keskusviranomaisen tehtävän sisältöä ja direktiivin soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien laajuudesta (kohdat 7–12).

Oikeusministeriö toteaa, että esityksessä mainitusti esityksen valmistelusta vastannut työryhmä kuuli valmistelun aikana asiantuntijoita liikenne- ja viestintäministeriöstä, Liikenne- ja viestintävirastosta, Rajavartiolaitoksesta ja Tullista (s. 7). Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriötä pyydettiin nimeämään edustaja työryhmään ennen sen työn aloittamista, mutta liikenne- ja viestintäministeriö ilmoitti, ettei se näe tarvetta nimetä ko. työryhmään varsinaista jäsentä ministeriöstä. Liikenne- ja viestintäministeriön ilmoituksessa todetaan:

> ”Työryhmän työ painottunee etenkin rikosprosessuaalisiin kysymyksiin, eikä niinkään liikenne- ja viestintäministeriön toimivaltaan. Liikenne- ja viestintäministeriö kuitenkin toivoo, että mikäli työryhmän työssä nousee esiin kysymyksiä, joiden kohdalla arvioitaisiin sen hyötyvän ministeriön asiantuntemuksesta mm. teleoperaattoreiden rooliin, sähköisen viestinnän tietosuojaan, tai datan vapaaseen liikkuvuuteen kansainvälisellä tasolla liittyen, näistä oltaisiin yhteydessä erikseen ja ministeriötä tarvittaessa kuultaisiin asiantuntijana yhdessä sen hallinnonalan viranomaisen (Traficom) kanssa. Muutoinkin ministeriö toivoo, että sitä informoidaan työryhmän työn etenemisestä tarpeen mukaan”.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että se ei ollut läsnä, kun Traficomia kuultiin valiokunnassa. Lausunnon kohdassa 5 esitetty ei käy ilmi niistä kirjallisista lausunnoista, jotka liikenne- ja viestintävaliokunnalle on toimitettu asiantuntijakuulemisiin liittyen.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnon kohdan 6 kirjauksen osalta oikeusministeriö toteaa, että sekä mietinnössä että hallituksen esityksessä on laaja-alaisesti arvioitu eri toteuttamisvaihtoehtoja, erityisesti koskien direktiivin mukaista keskusviranomaista (ks. esityksen jakso 4.2.2). Kyseisessä jaksossa on esimerkiksi otettu huomioon ne seikat, jotka esitettiin edellä mainitussa liikenne- ja viestintäministeriön ja Traficomin

asiantuntijakuulemisessa. Esityksen arviointia pidetään kattavana ja siten riittävänä. Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausunnon kohtien 7–12 osalta oikeusministeriö kiinnittää huomiota esityksen perusteluihin, joita pidetään kattavina ja riittävinä esiin nostettujen seikkojenkin osalta.

Riittävien resurssien turvaaminen toimivaltaisille viranomaisille

Useat lausunnonantajat toivat esiin sen, että tarpeellista on varmistaa toimivaltaisten viranomaisten riittävät resurssit. Esityksessä on arvioitu mahdollisia resurssitarpeita toimivaltaisten viranomaisten kannalta (ks. tarkemmin jakso 3.2–3.2.3.2). Esityksen mukaan talouspoliittisen ministerivaliokunnan vuoden 2024 linjauksen mukaisesti uudet tehtävät hoidetaan nykyisten määrärahojen puitteissa (ks. jakso 10.2). Esityksessä on kuitenkin erikseen myös huomioitu mahdollinen resurssitarpeiden poikkeaminen arvioidusta, minkä vuoksi esityksessä todetaan, että viranomaisten tulee seurata täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanonvaikutukset ovat merkittävästi arvioitua suurempia voidaan tilannetta tarkastella myöhemmissä talousarvioissa (ks. jakso 10.2).

Hätätilanteet ja soveltamisalaan kuulumattomat palveluntarjoajat

Poliisihallitus toteaa lausunnossaan, että ”ei ole myöskään täysin selvää, kuinka jatkossa tullaan toimimaan sellaisissa tapauksissa, joissa kyse ei ole rikoksen selvittämisestä vaan esimerkiksi ihmisten henkeä ja terveyttä uhkaavan tapahtuvan estämisestä. Keskusrikospoliisi on myös aiemmassa lausunnossaan hallituksen esityksen luonnokseksi kiinnittänyt huomiota siihen, että ei ole myöskään selvää, kuinka toimitaan sellaisten palveluntarjoajien kanssa, jotka jäävät asetuksen ja direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. […] Kiireellisten hätätapausten menettely ei kuitenkaan mahdollista sijaintiedon hankkimista poliisin tekemällä pyynnöllä, vaikka kyseessä olisi tilanne, jossa esimerkiksi rikoksentekijän sijainnilla olisi kriittisen tärkeä merkitys henkeä tai terveyttä uhkaavan teon estämiseksi.”. Myös **Keskusrikospoliisi** on lausunnossaan tuonut vastaavia huomioita esiin.

Oikeusministeriö toteaa Poliisihallituksen ja Keskusrikospoliisin edellä mainittujen huomioiden osalta, että kyse on suoraan sovellettavan asetuksen mukaisesta sääntelystä. Asetuksessa säädetään erikseen hätätapauksista ja siitä, että tiedot olisi mahdollista saada jo kahdeksan tunnin sisällä. Asetuksen mukaisesti kyse olisi rajat ylittävästä tietojen hankkimisesta ja siitä ei ole tarkoituksenmukaista säätää kansallisesti. Sikäli kuin kyse ei olisi asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta palveluntarjoajasta, asetuksen mukainen menettely ei sellaiseen palveluntarjoajaan soveltuisi. Näissä tilanteissa tietojen hankkiminen tulisi tehdä muulla kuin asetuksen mukaisella menettelyllä.

Oikeusministeriön mukaan edellä mainittujen huomioiden perusteella ei ole perusteltua muuttaa esityksessä ehdotettuja lakeja.

Asetuksen ja direktiivin sääntelyn ristiriitaisuus suhteessa kansallisiin palveluntarjoajiin[1]

Asetuksen 7 artiklassa säädetään eurooppalaisten esittämis- ja säilyttämismääräysten vastaanottajista. Artiklan 1 kohdan mukaan eurooppalaiset esittämismääräykset ja eurooppalaiset säilyttämismääräykset on osoitettava suoraan kyseessä olevan palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai lailliselle edustajalle. Direktiivin 1 artiklan 5 kohdan mukaan direktiiviä sovelletaan 2 artiklan 1 alakohdassa määriteltyihin palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palvelujaan unionissa, mutta direktiiviä ei sovelleta yksittäisen jäsenvaltion alueelle sijoittautuneisiin palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palveluja yksinomaan kyseisen jäsenvaltion alueella.

Ottaen huomioon direktiivin 1 artiklan 5 kohta asetuksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisen nimenomaisen velvoitteen suhteen (*määräykset on osoitettava suoraan ko. palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai lailliselle edustajalla*) sääntelykokonaisuus ei vaikuttaisi kattavan sellaisia yksittäisen jäsenvaltion alueelle sijoittautuneita palveluntarjoajia, jotka tarjoavat palveluja yksinomaan kyseisin yksittäisen jäsenvaltion alueella. Kyse voisi olla esimerkiksi puhtaasti kansallisista, ainoastaan yhden jäsenvaltion alueelle toimivista teleyrityksistä.

Edellä selostettu e-evidence-sääntelykokonaisuuteen liittyvä mahdollinen ”ristiriita” on huomattu EU-tasolla EU:n komission järjestämissä e-evidence-sääntelykokonaisuuden täytäntöönpanoon liittyvissä asiantuntijakokouksissa. Komissiolta saatujen tietojen mukaan EU:n lainsäätäjien (komission ja Euroopan unionin neuvoston) tarkoituksena ei ole ollut sisällyttää sääntelykokonaisuuteen edellä selostettua ristiriitaa (”aukkoa”), vaan sääntelyn tarkoituksena on mahdollistaa asetuksen mukaisten määräysten toimittaminen myös suoraan palveluntarjoajille eli toisin kuin tällä hetkellä säädetään asetuksen 7 artiklan 1 kohdassa. Tämän voidaan katsoa olevan myös sääntelykokonaisuuden tarkoituksen mukaista. Havaitulla mahdollisella ristiriidalla voi olla vaikutuksia myös ainoastaan Suomessa toimivien palveluntarjoajien suhteen. Sikäli kuin palveluntarjoaja tarjoaisi palveluitaan Suomen lisäksi muualla unionissa, sääntelyyn liittyvä ristiriita ei pätisi kyseiseen palveluntarjoajaan.

[1] Tätä huomiota ei nostettu esiin lausunnoissa, vaan kyse on muutoin esiin tuodusta huomiosta sääntelykokonaisuuteen liittyen.

Tämä on huomioitu myös EU-tasolla, mutta asian mahdolliseen ratkaisuun aikatauluineen ei ole vielä tietoa, vaan asia on edelleen komissiossa arvioitavana. Asia on mahdollista ratkaista vain EU-tasolla, eikä siihen voida puuttua nyt käsiteltävinä olevissa lakiehdotuksissa.

Hajautettu tietojärjestelmä

Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan hajautetun tietojärjestelmän ”toimintavasta ei tällä hetkellä ole tarkkaa tietoa eikä siten siitä, kuinka sujuva menettely määräyksen vahvistamismenettelystä saadaan poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimen välillä”.

Oikeusministeriö toteaa, että hajautettuun tietojärjestelmään liittyen oikeusministeriössä on meneillään erillinen hanke koskien EU oikeusalan rajat ylittävän tiedonvaihdon kehittämistä ja hankkeen alla toimiva rikosoikeudellisen tiedonvaihdon käyttöönottotyöryhmä. Työryhmässä valmistellaan parhaillaan e-CODEX-tiedonvälitysratkaisuun ja komission kehittämään JUDEX-portaaliin perustuvan eurooppalaisen hajautetun tietojärjestelmän käyttöönottoa rikosoikeusalan rajat ylittävässä tiedonvaihdossa. Rikosoikeuspuolella uusi järjestelmä tulee ensimmäisenä käyttöön elokuussa 2026 e-evidence-asetuksen mukaisissa menettelyissä. Toisin sanoen tietojärjestelmän toimivuutta koskevat kysymykset eivät koske nyt käsillä olevaa hallituksen esitystä.

Asetuksen mukainen määräysten vahvistusmenettely

Poliisihallitus tuo esiin lausunnossaan, että ”asetuksen tavoitteena on ollut toteuttaa vahvistusmenettely siten, että esittämismääräyksen tekijä, joka on olennaisesti rikoksen tutkinnassa mukana ei arvioi pyyntöä itse ja sen vuoksi poliisin tekemät esittämismääräyksen vahvistetaan syyttäjän toimesta”. Lisäksi lausunnon mukaan vastaava menettely tulisi koskea myös syyttäjän antamia esittämismääräyksiä, kun tämä toimii tutkinnanjohtajana.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Poliisihallituksen lausunnossa esitetty kanta asetuksen mukaisesta tavoitteesta vahvistusmenettelyyn liittyen ei ole asetuksen mukainen. Asetuksen mukaisesti oikeusviranomaiset voisivat antaa itsenäisesti esittämismääräyksiä, mutta asetuksessa on tämän lisäksi mahdollistettu myös se, että muut kuin oikeusviranomaiset, kuten poliisi, voisivat toimia määräysten antajina edellyttäen kuitenkin oikeusviranomaisen vahvistuksen. Näiltä osin asetuksen tarkoituksena on mahdollistaa tarvittava kansallinen liikkumavara jäsenvaltioiden erilaisten oikeusjärjestelmien kannalta. Tämän liikkumavaran mahdollistaminen on tärkeä esimerkiksi Suomelle, sillä

Suomessa tutkinnanjohtajana toimii esitutkintaviranomainen ja syyttäjä puolestaan ainoastaan poliisirikosten osalta. Kansallista täydentävää sääntelyä ei ole perusteltua muuttaa eikä siihen ole tarvetta Poliisihallituksen lausunnon vuoksi.

Keskuspoliisin lausunnon mukaan asetuksen mukainen vahvistusmenettely olisi kansallisesti uusi eikä ehdotetussa 1. lakiehdotuksessa ole säädetty siitä, miten vahvistusmenettely Syyttäjälaitoksessa tulee toteuttaa. Lisäksi keskusrikospoliisin lausunnon mukaan vahvistamismenettelyn ja esittämismääräyksen antamisen suhdetta sekä vastuita päätöksenteon osalta esityksessä ei ole tarkemmin kuvattu. Lausunnon mukaan esimerkiksi perusteluissa voitaisiin kuvata ”mitä seikkoja arvioidaan vahvistusmenettelyssä eli vastaako itse toimivaltuuden käytön edellytysten arvioimisesta tällöin esittämispyynnön antanut viranomainen vai esittämispyynnön vahvistaja. Koska vahvistamismenettely on kansallisesti uusi päätöksentekomalli, tällainen selkiytys olisi ollut perusteluissa paikallaan.”.

Oikeusministeriö toteaa ensinnäkin, että asetuksen mukainen vahvistusmenettely ei ole kansallisesti uusi asia, sillä vastaavasta syyttäjän vahvistusmenettelystä säädetään myös eurooppalaisen tutkintamääräyksen (EIO) antamiseen liittyen. Lisäksi vahvistusmenettelyn käytännön toteuttaminen on tarkoituksenmukaista jättää Syyttäjälaitoksen päätettäväksi. Viranomaisten sisäisten menettelyiden osalta on tärkeää jättää riittäviltä osin liikkumavaraa sen suhteen, miten työt kyseisissä viranomaisissa käytännössä ja teknisesti järjestetään.

Edellä mainitusti asetuksen mukainen vahvistusmenettely ei ole kansallisesti uusi asia (vrt. EIO-direktiivin mukainen menettely). Asetuksen mukaisesti vahvistusmenettelyssä oikeusviranomainen tarkistaa määräyksen siltä osin, että se on asetuksen mukainen. Tämä tarkoittaa sekä kansallisten että asetuksen mukaisten edellytysten täyttymistä, kuten esimerkiksi asetuksen 5 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään. Esitystä ja sen ehdotuksia ei ole tarpeen muuttaa lausunnossa todetun vuoksi.

E-evidence-asetuksen monimutkaisuus, kansallinen liikkumavara ja 1. lakiehdotus

Professori Melander toteaa lausunnossaan, että erityisesti e-evidence-asetusta koskien kokonaisuuden yksinkertaistaminen ei välttämättä ole mahdollista, koska 1. lakiehdotuksessa on sinänsä asianmukaisesti pyritty käyttämään asetuksen mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa. Melander kuitenkin lausunnossaan toteaa 1. lakiehdotuksen osalta, että se ei itsessään muodosta kaikkein selkeintä lainsäädäntöä mm. ehdotetun lain sisältämien lukuisten viittausten vuoksi, minkä vuoksi, jos mahdollista, 1. lakiehdotuksen sääntelyä olisi näin syytä vielä pyrkiä selkiyttämään.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että sääntelyyn liittyvät lähtökohtaiset vaikeaselkoisuudet ja/tai monimutkaisuudet koskevat e-evidence-asetusta eikä sitä koskevaa ehdotettavaa kansallista täydentävää lainsäädäntöä (1. lakiehdotus). Professori Melanderinkin lausunnossa todetusti asetusta koskevan menettelyn/sääntelyn yksinkertaistaminen ei ole mahdollista ja 1. lakiehdotuksessa on asianmukaisesti käytetty asetuksen mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa. Professori Melanderin lausunnossa todettujen ”lukuisten viittausten” osalta (koskien myös Melanderin lausunnon 12. kohdassa todettua) oikeusministeriö kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esimerkiksi Lainkirjoittajan oppaan mukaan (ks. jakso 7.2) asetuksen säännöksiä ei lähtökohtaisesti saa toistaa kansallisessa lainsäädännössä, ja jos asetuksen säännöksiä joudutaan jostakin syystä (esimerkiksi selkeyden vuoksi) toistamaan, kansallisesta säädöksestä tulee käydä selvästi ilmi, että siinä oleva sääntely on peräisin asetuksesta, ja siinä tulee nimenomaisesti ilmaista, mitkä säännökset toistetaan. Näin ollen 1. lakiehdotuksessa viittausten käyttäminen on ollut tarpeellista, tarkoituksenmukaista ja perusteltua myös selkeyden vuoksi. Muutoin asetuksen toistamisen lisäksi olisi joka tapauksessa tarvinnut lisätä viittaukset.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että **korkeimman oikeuden** lausunnossa myös tuodaan esiin asetuksen ja esityksessä esitetyn lain muodostavan monimutkaisen kokonaisuuden lain soveltajan kannalta. Toisaalta korkeimman oikeuden lausunnossa myös erikseen todetaan, että ”*lain soveltajan kannalta keskeistä onkin, että kansallisen liikkumavaran puitteissa sääntely on saatettu voimaan mahdollisimman selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla. Tässä suhteessa hallituksen esitys vaikuttaa pääosin onnistuneelta. Se vaikuttaa sitä paitsi itse esittämismääräystä koskevan lain säännöstekstiin, että säännösten yksityiskohtaisten perusteluiden osalta, myös siltä osin, että siinä on varsin kattavasti selostettu myös itse e-evidence asetuksen sääntelyä ja mukaisten artiklojen tulkintaa. Kuten edellä olen todennut, lain soveltajan on sovellettava rinnakkain sekä asetuksen että täydentävän kansallisen lain säännöksiä oikeaan lopputulokseen pääsemiseksi. Edellä kuvatusta pyrkimyksestä huolimatta vaikeilta soveltamis- ja tulkintakysymyksiltä ei voitane välttyä. Tätä korostaa myös useiden sovellettavien kriteerien, kuten oikeasuhtaisuuden tai välttämättömyyden, arvostuksenvaraisuus, varsinkin kun niitä joudutaan tulkitsemaan eurooppalaisessa kontekstissa.*”.

Edellä mainituin perustein esityksessä ehdotettua ei ole syytä eikä tarpeen muuttaa.

Yleiset säännökset (1. lakiehdotus)

Professori Melanderin lausunnon mukaan ”1. lakiehdotuksen luettavuuden ja selkeyden lisäämiseksi siihen saattaisi olla syytä lisätä yleistä sääntelyä muun muassa lain tarkoituksesta ja soveltamisalasta.”. Lausunnossa viitataan esimerkinomaisesti esimerkiksi nk. EPPO-lain 1 ja 2 §:ään.

Oikeusministeriö toteaa, että 1. lakiehdotuksen luettavuus tai selkeys ei parantuisi sillä, että lakiin lisättäisiin alkuun yleisiä säännöksiä esimerkiksi lain tarkoituksesta ja soveltamisalasta. Näiden alkusäännösten merkitys muuhun ehdotetun lain sääntelyyn ei olisi merkityksellinen – toisin sanoen asetuksen sääntelyn monitahoisuutta ei muuttaisi ko. yleiset säännökset. Oikeusministeriö kiinnittää myös huomiota siihen, että Melanderin lausunnossa asia tuodaan esiin ”saattaisi olla syytä lisätä” tarkoittaen ettei kyse ole ehdottomasta tarpeesta tehdä ko. lisäyksiä. Oikeusministeriö ei pidä lisäyksiä tarpeellisina. Melanderin lausunnossa on edellä mainitusti viitattu esimerkiksi nk. EPPO-lakiin, mutta muitakin ratkaisua löytyy lainsäädännössä. Esimerkiksi nyt käsiteltävänä olevan esityksen mukainen ratkaisu löytyy laista verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta (99/2023, jäljempänä *TCO-laki*). Kyseinen laki perustuu nk. TCO-asetukseen, joka sisältää jossain määrin vastaavanlaista sääntelyä kuin e-evidence-asetus. Nyt käsiteltävänä olevan esityksen perusteluissakin useaan otteeseen viitataan ko. TCO-asetukseen ja sitä koskevaan täydentävään kansalliseen sääntelyyn. Oikeusministeriö ei näe perustetta muuttaa esitystä edellä todetun lausunnon vuoksi.

Muutoksenhaku (1. lakiehdotus)

Korkein oikeus toteaa lausunnossaan, että 1. lakiehdotuksen 9 § ”ei ole mielestäni yksiselitteistä siltä osin, onko tarkoituksena rajoittaa muutoksenhaku vain niihin tilanteisiin, joissa esittämismääräystä ei ole vielä pantu täytäntöön tai sen mukaista todistusaineistoa ole luovutettu määräyksen antaneelle viranomaiselle toisin sanoen tilanteisiin, joissa muutoksenhakijalla on vielä selkeä intressi hakea muutosta esittämismääräyksen vaikutusten estämiseksi. Mikäli tarkoituksena taasen olisi, että muutoksenhaussa olisi oikeus saattaa esittämismääräyksen laillisuus myös jälkikäteen tuomioistuimen arvioitavaksi, vaikka esittämismääräyksen voimassaoloon tai sen vaikutuksiin ei enää voida vaikuttaa, olisi sääntelyä hyvä täsmentää”.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksessä nimenomaisesti täsmennetään sitä, mitä asetuksen mukaisella tehokkaalla oikeussuojakeinolla ja sen soveltumisella tarkoitetaan. Oikeusministeriö viittaa esityksen s. 72 todettuun siltä osin kuin kyse on asetuksen mukaisen oikeussuojakeinon sovellettavuudesta: ”*Säännöksen tosiallisen sanamuodon*

voidaankin katsoa olevan määräystä vastaan eikä määräyksen vastustamiseksi. Säännöstä ei tulkita siten, että oikeussuojakeino tulisi olla käytettävissä jo ennen kuin esittämismääräyksellä pyydetyt tiedot on toimitettu niitä pyytäneelle viranomaiselle. Tätä tulkintaa tukee myös kohdassa käytetty sananmuoto ”on pyydetty” ja kohdan toinen virke, jonka mukaan oikeussuojakeinoja voidaan käyttää myös myöhäisempänä ajankohtana. Lisäksi ensimmäisessä lauseessa viitataan muihin kansallisen lainsäädännön nojalla saatavilla oleviin oikeussuojakeinoihin. Viittauksen voidaan katsoa tarkoittavan esimerkiksi pääkäsittelyssä käytettävissä olevia oikeussuojakeinoja ja muutoksenhakuoikeutta taikka kansallisesti käytettävissä olevia kantelumahdollisuuksia.”.

Oikeusministeriö pitää muutoksenhakua koskevaa sääntelyä perusteluineen selvinä (ks. myös säännöskohtaiset perustelut s. 145–147) eikä muutoksia esitykseen ole tarpeellista tehdä.

Lisäksi **Korkein oikeus** toteaa lausunnossaan, että ”sääntelystä jää jossain määrin myös epäselväksi, miten muutoksenhaku tai muiden oikeussuojakeinojen käyttö on järjestetty tilanteissa, joissa esittämismääräystä koskevan lain 5 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta viivytetään tai rajoitetaan tai jätetään kokonaan ilmoittamatta.”.

Tämänkin huomion osalta **oikeusministeriö** kiinnittää huomiota edellä mainittuun ja siihen, että 9 §:n mukaisesti oikeussuojaan vetoaminen on mahdollista 60 päivän kuluessa siitä, kun henkilön on katsottava saaneen tiedon esittämismääräyksestä. Oikeussuojakeino on siten käytettävissä joka tapauksessa siinä vaiheessa, kun esittämismääräys tulee kohdehenkilön tietoon. Oikeusministeriö pitää muutoksenhakua koskevaa sääntelyä perusteluineen tältäkin osalta selvinä eikä muutoksia esitykseen ole tarpeellista tehdä.

Käyttäjälle ilmoittaminen ja siitä poikkeaminen (1. lakiehdotuksen 5 ja 6 §)

1. lakiehdotuksen 5 §

Professori Melanderin lausunnon mukaan (kohdat 19. ja 20.) vaikuttaa siltä, että 1. lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentti johtaa tilanteeseen, joka ei vastaa 13 artiklan ilmentämää systematiikkaa ja tarkoitusta, koska 5 §:n 1 momentissa ehdotettu ilmoittamisen tapa käytännössä johtaa ilmoittamisen ajankohtaistumiseen vasta esitutkinnan päätyttyä. Lausunnon mukaan vaikuttaa siltä, että 1. lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin sääntely ei täytä asetuksen 13(1) artiklassa asetettua vaatimusta, jonka mukaan esittämismääräyksestä on ilmoitettava sille, jonka tietoja pyydetään, ilman aiheetonta viivytystä.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että 1. lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentissa nimenomaisesti todetaan, että esittämismääräyksen antavan viranomaisen on tehtävä ”asetuksen 13 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ilmoitus käyttäjälle”, minkä jälkeen tuodaan esiin niitä tapoja, joilla ko. ilmoittaminen tulisi tehdä. Momentissa on siten viittaus asetuksen 13 artiklan 1 kohtaan, nimenomaisesti vielä kohdassa tarkoitettuun ilmoitukseen. Kyseinen 1 momentti siten sääntelee asetuksen 13 artiklan 1 momentin mukaisesta pääsäännöstä, jonka mukaan määräyksen antavan viranomaisen on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava henkilölle, jonka tietoja pyydetään, tiedon esittämisestä eurooppalaisen esittämismääräyksen perusteella. Momentti siten nimenomaisesti vastaa asetuksen sääntelyä. Sikäli kuin esimerkiksi esitutkintapöytäkirjaan merkitseminen ei olisi yhteensopivaa asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaisen ilman aiheetonta viivytystä tapahtuvan ilmoitusvelvollisuuden kanssa, tulisi ilmoitus tehdä muulla tavalla. Tästä on niin ikään nimenomaisesti säädetty 5 §:n 1 momentissa ja perusteltu tarkemmin säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 141). Esityksen ratkaisu siten on perusteltu ja asetuksen mukainen eikä tarpeelliseksi katsota sääntelyn muuttamista tältä osin.

1. lakiehdotuksen 6 §

Professori Melanderin lausunnon mukaan esityksen perustelut eivät 6 §:n 2 momentin osalta erityisen paljon selvennä, millä tavalla tiedonhankinnan kohdehenkilön oikeusturva tosiasiassa turvattaisiin ottaen huomioon, että kohdehenkilö ei oletettavasti ole esittämismääräyksestä tietoinen. Lausunnon mukaan esityksessä olisi tullut huomattavasti laajemmin perustella, mitä 1. lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentilla tarkoitetaan ja miten kohdehenkilön oikeusturva eri tilanteissa tosiasiallisesti turvataan.

Kuten Melanderin lausunnossakin todetaan, esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 143) sanotun 6 §:n 2 momentin osalta todetaan seuraavasti: ”2 momentissa säädettäisiin selkeyden vuoksi siitä, että viivyttämisestä, rajoittamisesta tai ilmoituksen tekemättä jättämisestä päätettäessä olisi, sen lisäksi mitä ehdotetussa 5 §:ssä säädetään, otettava huomioon myös asianosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Käytännössä kyse olisi tiedonhankinnan kohdehenkilön oikeusturvan turvaamisesta tarpeellisilta osin ja siten kuin on yksittäistapauksellisen harkinnan pohjalta mahdollista, jotta oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin varmistettaisiin”.

Kyse on siten viime kädessä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin varmistamisesta määräyksen kohdehenkilön kannalta yksittäistapauksellisen harkinnan pohjalta. Tältä osin on tarpeen ja perusteltua, että harkinnassa on mahdollisimman paljon liikkumavaraa eikä sitä tarpeettomilta osin rajoiteta. Tarkoituksenmukaista ei myöskään ole etukäteisesti hallituksen esityksessä tarkemmin arvuutella mahdollisia tilanteita, jotta edellä mainittu perusteltu laaja liikkumavara säilyy. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että vastaavasti salaisen pakkokeinon käytön ilmoittamisesta säädetään pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 6 momentissa. Tämän vuoksi säännöskohtaisissa perusteluissakin todetusti 6 §:n 2 momentissa säädettäisiin ”selkeyden vuoksi” siitä, että on otettava huomioon myös aisanosaisen oikeus puolustautua asianmukaisesti tai muuten asianmukaisesti valvoa oikeuttaan oikeudenkäynnissä. Koska kyse on pakkokeinolain mukaisesta jo vakiintuneesta toiminnasta salaisten pakkokeinojen osalta, tarpeelliseksi ei ole katsottu perusteluissa laajemmin selostamista niistä mahdollisista soveltamistilanteissa edellä todetusti tarvittavan harkintatilanteisiin liittyvän joustavuuden varmistamiseksi. Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että professori Melander ei lausunnossaan esitä kritiikkiä sääntelyratkaisun osalta eikä myöskään ehdota perusteluiden täydentämistä asian osalta. Edellä mainituin perustein esityksessä ehdotettua ei ole syytä tai tarvetta muuttaa.

Poliisihallitus tuo lausunnossaan 6 §:n osalta esiin, että ”tilaajatietojen ja yksinomaan käyttäjän tunnistamiseen liittyvien tietojen osalta ilmoittamatta jättämisestä voisi päättää syyttäjä, joka toimii myös esittämis- ja säilyttämismääräyksen vahvistajana ja voisi siinä yhteydessä ottaa kantaa määräyksen antajan kantaan käyttäjälle ilmoittamisesta. Tällainen menettely olisi prosessiekonomisesti perusteltua ja alimpien tietoluokkien osalta riittävällä tavalla määräyksen antajan ulkopuolisessa tarkastelussa”.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n mukaisesti tuomioistuin päättää pidättämiseen oikeutetun virkamiehen vaatimuksesta ilmoittamisen lykkäämisestä (enintään kaksi vuotta kerrallaan) tai kokonaan sen tekemättä jättämisestä. Näin ollen Poliisihallituksen edellä mainittu ehdotus ei olisi pakkokeinolain systematiikan mukainen eikä siten ehdotusta pidetä tarkoituksenmukaisena myöskään e-evidence-menettelyä koskevassa yhteydessä.

Käännösvelvoitteet 10 § (1. lakiehdotus)

Poliisihallituksen lausunnon mukaan ”kaikissa tietoluokissa määräykset vahvistetaan oikeusviranomaisilla ja asetuksen sekä direktiivin oikeusperustana on nimenomaan oikeusviranomaisten yhteistyö. Pykälässä [10 §] säädettävien käännösvelvoitteiden kohdentumista tulisi tarkastella lainvalvonta-

ja oikeusviranomaisten kesken”. Myös **Keskusrikospoliisi** toi esiin käännösvelvoitteen osin samoin huomioin kuin Poliisihallitus.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että asetuksen mukainen määräysten antamista koskeva vahvistusmenettely koskee niitä tilanteita, kun määräyksen antajana olisi muu kuin oikeusviranomainen, kuten poliisi. Edellä todetusti kyse on asetuksen sallimasta kansallisesta liikkumavarasta, jotta voitaisiin huomioida tarpeellisilta osin jäsenvaltioiden järjestelmien erilaisuus, esimerkiksi Suomessa tutkinnanjohtajana toimii pääsääntöisesti esitutkintaviranomainen. Täten on syytä huomioida, että asetuksen mukainen vahvistusmenettely on eri asia kuin asetuksen mukaisesti määräyksen antava viranomainen. Vahvistusmenettelyssä on kyse oikeussuojakeinosta, jotta varmistetaan määräysten antamista koskevien edellytysten noudattaminen. Kansallisesti myös esimerkiksi tiettyjen pakkokeinojen osalta edellytetään tuomioistuimen lupa – asetuksen vahvistusmenettely näiltä osin vastaa esimerkiksi pakkokeinolain mukaista lupajärjestelmän systematiikkaa. Näin ollen vahvistusmenettelyä ja vahvistavaa oikeusviranomaista ei ole syytä sekoittaa täysimääräisesti määräyksen antamiseen liittyviin velvoitteisiin, kuten kääntämisvelvoitteeseen.

Tavanomaisessa tapauksessa poliisi tutkisi rikosta ja toimisi siinä tutkinnanjohtajana. Syyttäjän toimiminen määräyksen vahvistajana ei muuttaisi tätä lähtökohtaa, ellei toisin tapauksen osalta sovittaisi. Esityksen 1. lakiehdotuksen 10 §:n 2 momentin mukaan määräyksen antava viranomainen huolehtii eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen kääntämisestä, jollei muuta sovita. Täten kansallisessa sääntelyssä on myös mahdollistettu tarvittava joustovara. Esityksen ehdotusta ei lausunnoissa todetun vuoksi ole tarpeen muuttaa.

Täytäntöönpanoviranomaiset (1. lakiehdotus)

Poliisihallitus tuo lausunnossaan 13 ja 14 §:n osalta esiin, että ”lainsäädännössä on jonkin verran ristiriitaisuutta sen osalta, että täytäntöönpanoviranomaisena voi toimia poliisi, mutta poliisi ei voi antaa esittämis- tai säilyttämismääräyksiä edes alimpien tietoluokkien osalta”. Lausunnosta jää epäselväksi se, mitä tarkoitetaan tässä yhteydessä ”lainsäädännöllä”, mutta oletettavasti kyse on sekä asetuksen sääntelystä ja muutoin siihen liittyvästä ehdotetusta kansallisesta lainsäädännöstä.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että asetuksessa on tarkoin määritelty menettely toimivaltaisine viranomaisineen koskien määräysten antamista ja niihin liittyvää

vahvistusmenettelyä sikäli kuin kyse on muun kuin oikeusviranomaisen antamasta määräyksestä. Asetus taas sallii enemmän liikkumavaraa täytäntöönpanomenettelyn ja siihen liittyvien kansallisesti toimivaltaisten viranomaisten osalta. Oikeusministeriö toistaa sen, että asetuksen mukaiseen määräysten antamiseen ja siihen liittyvään vahvistusmenettelyyn ei ole tarkoituksenmukaista vaikuttaa kansallisella lainsäädännöllä muutoin kuin että mahdollistetaan myös muille kuin oikeusviranomaisille kansallisesti oikeus antaa määräyksiä edellyttäen kuitenkin oikeusviranomaisen vahvistuksen, kuten on tehty myös 1. lakiehdotuksessa. Täytäntöönpanoviranomaistehtävillä ei siten ole mitään tekemistä määräysten antamista koskevien edellytysten tai menettelyn suhteen. Esityksessä perustellusti poliisi toimisi pääsääntöisenä asetuksen mukaisena täytäntöönpanoviranomaisena, mutta oikeusviranomaisten osallistuminen menettelyyn olisi myös tarvittavilta osin varmistettu, kuten oikeudelliseen harkintaan liittyvissä tilanteissa. Oikeusministeriö katsoo, ettei Poliisihallituksen lausunnon vuoksi ole tarpeen tehdä muutoksia esityksessä ehdotettuun.

Myös **Keskusrikospoliisi** toi lausunnossaan esiin poliisin täytäntöönpanoviranomaisroolin ja täytäntöönpanomenettelyn.

Lausunnossa selostetaan asetuksen mukaista täytäntöönpanomenettelyä, ja esityksen mukaisesti oikeusviranomaisten mukanaolo menettelyssä olisi turvattu tarvittavilta osin ja esityksen mukainen menettely vastaisi kansallista menettelyä siltä osin kuin se on verrattavissa asetuksen mukaiseen tietojen hankkimiseen. Oikeusministeriö katsoo, ettei Keskusrikospoliisinkaan lausunnon vuoksi ole tarpeen tehdä muutoksia esityksessä ehdotettuun.

Seuraamusmaksusääntely (1. lakiehdotus)

Seuraamusmaksun määräämistä koskevat tyypilliset tilanteet

Keskusrikospoliisin lausunnon mukaan ”lain tehokkaan soveltamisen kannalta perusteluissa voitaisiin enemmän kuvata tulkinnan helpottamiseksi millaisissa olosuhteissa seuraamusmaksun määrääminen tyypillisesti voi tulla harkittavaksi ja kysymykseen. Tämä helpottaisi esimerkiksi KRP:n työtä sen arvioimisessa onko kysymyksessä sellainen palveluntarjoajan menettely, joka on syytä saattaa seuraamuskollegion arvioitavaksi”.

Oikeusministeriö toteaa, että e-evidence-asetus on sellaisenaan sovellettava ja vain asetuksen sallimissa rajoissa kansallinen täydentävä sääntely on mahdollista.

Lainkirjoittajan oppaan mukaisesti asetusta ei saa selittää kansallisella sääntelyllä. Jos asetuksen teksti on tulkinnanvaraista, asia ratkaistaan asetuksen tulkinnalla (ks. LAKO 7.2). E-evidence-asetuksen 15 artiklassa säädetään seuraamuksista ja selvästi niistä säännösten rikkomisista, joista seuraamusmaksu olisi tapauskohtaisesti määrättävä. Asetuksen 15 artiklan muine artiklaviittauksineen on tarpeeksi selvä sen soveltamiseksi eikä mahdollisten tulevaisuuden tilanteiden ennakoiminen esityksen perusteluissa olisi ollut mahdollista, tarkoituksenmukaista tai tarpeen. Esitys ei edellytä muutoksia Keskusrikospoliisin lausunnon vuoksi.

18 §:n 1 momentissa ”vastaanottajan” selventäminen

Professori Melanderin lausunnon mukaan selvyyden vuoksi ”vastaanottajasta” voisi 18 §:n 1 momentissa säätää 10 §:n 1 momenttia vastaavasti eli lisäämällä viittaus 7 artiklan mukaiseen vastaanottajaan. Vastaavasti lausui **perustuslakivaliokunta**.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että asetuksen 15 artiklan mukaisesti määrättävien taloudellisten seuraamusten tulee olla enintään kaksi prosenttia *palveluntarjoajan* edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Seuraamusmaksu siten määrätään palveluntarjoajalle eikä niinkään välttämättä 7 artiklassa tarkoitetulla palveluntarjoajan nimetylle toimipaikalle tai lailliselle edustajalle, joskin ne toiminevat myös asetuksen seuraamusten kontekstissa ”vastaanottajina”. Tältä osin asetus eroaa direktiivin mukaisesta seuraamusmaksusääntelystä, jossa kyse on palveluntarjoajan ja sitä edustavan nimetyn tahon yhteisvastuullisuudesta direktiivin mukaisten velvoitteiden täyttämisestä. Lisäksi läpi asetuksen puhutaan vastaanottajasta ilman tarkempaa viittausta nimenomaan 7 artiklaan. Oikeusministeriö katsoo, ettei ehdotettua 18 §:n 1 momenttia ole tarkoituksenmukaista muuttaa eikä täydentää lausunnoissa esiin tuodulla tavalla mahdollisen tulkinnanvaraisuuden välttämiseksi.

Seuraamuskollegio Poliisihallituksessa

Professori Melanderin lausunnon mukaan ”jossain määrin epäselväksi jää, mikä on 1. lakiehdotuksella Poliisihallitukseen perustettavan seuraamuskollegion suhde Poliisihallituksessa jo toimivaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta annetussa laissa tarkoitettuun Poliisihallituksessa toimivaan seuraamuskollegioon, vaikka näiden seuraamuskollegioiden määräämistoimivalta kattaa eri laeissa tarkoitetut hallinnolliset seuraamusmaksut. Saattaisi olla perusteltua arvioida, tulisiko

Poliisihallitukseen esimerkiksi poliisin hallinnosta annettua lakia (110/1992) muuttamalla perustaa seuraamuskollegio, jonka toimivallasta määrätä seuraamusmaksu säädettäisiin muualla laissa.”.

Oikeusministeriö toteaa, että Melanderin lausunnossa viitatun nk. TCO-lain 3 §:ssä säädetään Poliisihallituksen yhteydessä toimivasta seuraamuskollegiosta, jonka tehtävänä on nimenomaan seuraamusten määrääminen TCO-lain 4 §:n nojalla. Mainitun 3 §:n 3 momentin mukaan seuraamuskollegion jäsenten ja varajäsenten tulee olla [TCO] asetukseen ja sen sisältöön hyvin perehtyneitä kokeneita poliisihallinnon virkamiehiä. Samaisen 3 §:n 4 momentin mukaan seuraamuskollegion jäsen toimii tehtävässään riippumattomasti ja puolueettomasti.

Nyt käsiteltävänä olevan esityksen 1. lakiehdotuksen seuraamuskollegiota koskeva sääntely vastaa edellä mainittua TCO-lain mukaista sääntelyä. Molemmissa sääntelyissä lähtökohtana on seuraamuskollegion toimiminen nimenomaisesti ja riippumattomasti kyseisiin asetuksiin liittyen. Näin ollen niiden tulee myös olla toisistaan erillisiä eikä Melanderin lausunnossa kaavailtu vaihtoehto yhdestä seuraamuskollegiosta koskien yleisluontoisesti erilaisia sääntelyjä olisi mahdollista. Oikeusministeriö katsoo, ettei esitystä seuraamuskollegiota koskevan sääntelyn osalta ole tarvetta tai perusteltua muuttaa Melanderin lausunnon vuoksi.

E-evidence-direktiivin kansallinen täytäntöönpanotapa (2. lakiehdotus)

Lausunnonantajista **professori Melander** kiinnitti lausunnossaan huomiota e-evidence-direktiivin kansalliseen täytäntöönpanotapaan. Melanderin mukaan koska e-evidence-direktiivi ei ole erityisen laaja, se olisi [nähdäkseni] sääntelyn täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen liittyvistä syistä ollut selvästi mahdollista panna kokonaisuudessaan täytäntöön asiasisältöisesti.

Myös **perustuslakivaliokunta** huomioi lausunnossaan direktiivin kansallisen täytäntöönpanotavan todeten muun ohella, että se on korostanut asiasisältöisen voimaansaattamistavan ensisijaisuutta ja suhtautunut varauksellisesti sekamuotoisen täytäntöönpanotavan käyttämiseen (kohta 15, ks. myös kohdat 13 ja 14). Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan katsonut lausunnossaan, että esityksen 2. lakiehdotusta olisi tarpeen tältä osin uudelleen tarkastella tai muuttaa.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että muun ohella esityksen jaksossa 3.1.3 (s. 100–101) perustellaan tarkemmin direktiivin kansallista täytäntöönpanotapaa. Esityksessä valittu nk. sekamuotoinen täytäntöönpanotapa on arvioitu perustelluksi ottaen

huomioon e-evidence-direktiivin tarkoitus ja sen säännösten yksityiskohtaisuus. Valittu täytäntöönpano on tarkoituksenmukaisin myös selkeyden vuoksi. Oikeusministeriö katsoo, että professori Melanderin pohtimalla vaihtoehtoisella tavalla 2. lakiehdotus olisi epäselvempi ja voisi pahimmillaan aiheuttaa harhaanjohtavia/tulkinnanvaraisia tilanteita. Oikeusministeriö myös kiinnittää erityistä huomiota siihen, että esimerkiksi esitystä edeltäneen esitysluonnoksen lausuntokierroksella ei esitetty – erityisesti palveluntarjoajien toimesta – sellaisia lausuntoja, joiden perusteella olisi pitänyt arvioida valittua täytäntöönpanotapaa eri tavalla esimerkiksi täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen tai selkeyteen liittyvistä syistä. Oikeusministeri katsoo, että vaihtoehtoinen täytäntöönpanotapa ei toisi sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden osalta lisäarvoa. Edellä mainituin perustein esityksessä ehdotettua ei ole syytä muuttaa.

Seuraamusmaksusääntely (2. lakiehdotus): seuraamuskollegio

Sekä **professori Melander** että **professori Mäenpää** lausuivat, että saattaisi olla mahdollista harkita seuraamusmaksun määräämistä koskevan toimivallan joko kokonaan tai ainakin joiltakin osin siirtämistä Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain 7 a §:ssä tarkoitetun seuraamuskollegion ratkaisutoimivaltaan kuuluviksi. Professorit viittasivat asian osalta perustuslakivaliokunnan toisessa sääntelyyhteydessä antamaan lausuntoon PeVL 33/2025 vp (kohdat 18 ja 33). Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että lausunnoissa viitattua 33 kohtaa ei ole ao. perustuslakivaliokunnan lausunnossa.

Myös **perustuslakivaliokunta** viittasi lausunnossaan (kohta 11) siihen, että seuraamusmaksusäänte-lyn poikkeuksellinen vaikeaselkoisuus lisää tarvetta käsitellä monijäsenisessä toimielimessä seuraamusmaksuja koskevia asioita laajemmin kuin 100 000 euron ylittäviä seuraamusmaksuja koskevin osin (PeVL 33/2025 vp, kohta 18). Toisaalta nyt käsiteltävänä olevaa esitystä koskevassa lausunnossaan perustuslakivaliokunta niin ikään toteaa, että sen mielestä esityksen sisältämä 2. lakiehdotus ei sinänsä ole poikkeuksellisen vaikeaselkoinen, mutta e-evidence-sääntelykokonaisuus muodostaa monimutkaisen ja vaikeaselkoisen kokonaisuuden. Lausunnon mukaan lisäksi on huomattava, että 1. lakiehdotuksessa tarkoitetut seuraamusmaksut määrätään monijäsenisen toimielimen toimesta, vaikka ne käytännössä ovat suuruudeltaan samanlaisia. Perustuslakivaliokunnan mielestä lakivaliokunnan on vielä syytä arvioida, tulisiko myös 2. lakiehdotuksen sisältämät seuraamusmaksut joko kokonaan tai ainakin joiltakin osin siirtää Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain 7 a §:ssä tarkoitetun seuraamuskollegion ratkaisutoimivaltaan kuuluviksi.

Oikeusministeriö toteaa sekä professori Melanderin että perustuslakivaliokunnan nimenomaisesti toteavaan lausunnoissaan, että esityksen sisältämä 2. lakiehdotus ei ole

poikkeuksellisen vaikeaselkoinen. Monimutkaisuus ja vaikeaselkoisuus katsotaan muodostuvan suhteessa e-evidence-asetukseen ja siten sääntelyyn kokonaisuutena. Oikeusministeriö kiinnittää tältä osin huomiota siihen, että asetusta ja direktiiviä sekä niitä koskevia kansallisia sääntelyehdotuksia on myös arvioitava erikseen, erityisesti kun kyse on 2. lakiehdotuksen mukaisesta ja direktiivin edellyttämästä seuraamusmaksusääntelystä. Esimerkiksi direktiivin soveltamisalaan kuuluu e-evidence-asetuksen lisäksi EIO ja MLA 2000. E-evidence-asetuksessa ja -direktiivissä on kuitenkin kyse erillisistä ja sinänsä toisistaan riippumattomista sääntelyistä, ettei niiden rinnastaminen lausunnoissa tarkoitetulla tavalla ole tarkoituksenmukaista. Tältä osin on erityisesti myös otettava huomioon se, että vaikka 1. lakiehdotuksessa tarkoitetut seuraamusmaksut voivat sinänsä suuruudeltaan olla samanlaisia kuin 2. lakiehdotuksessa vähimmäismääränsä suhteen, 1. lakiehdotus mahdollistaa myös huomattavan suurien seuraamusmaksujen määräämisen, joka korostaa oikeusturvalle asetettuja vaatimuksia. Asetuksen ja 1. lakiehdotuksen 18 §:n mukaan oikeushenkilölle määrättävä seuraamusmaksu voi olla enintään kaksi prosenttia palveluntarjoajan edellisen tilikauden maailmanlaajuisesta vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta, ja luonnolliselle henkilölle määrättävä seuraamusmaksu on enintään 10 000 euroa. Toisin sanoen liikevaihtoperusteinen seuraamusmaksu voi tapauskohtaisesti olla jopa useita miljoonia, kun taas 2. lakiehdotuksen 6 §:n mukaan palveluntarjoajalle määrättävä seuraamusmaksu voi olla enintään 100 000 euroa.

Oikeusministeriö nostaa esiin, että ehdotettu sääntely noudattaa aikaisempaa linjaa siitä, että liikenne- ja viestintävirasto määrää sen toimivaltaan kuuluvia seuraamusmaksuja kollegiaalisessa menettelyssä vasta silloin, kun seuraamusmaksun suuruus on yli 100 000 euroa (Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain 7 a §). Edellä mainitusti 2. lakiehdotuksen 6 §:n mukaan palveluntarjoajalle määrättävä seuraamusmaksu voi olla enintään 100 000 euroa. Oikeusministeriö ei ehdotetun sääntelyn osalta katso olevan erityisiä perusteita poiketa tästä linjasta ja nostaa esiin, että toisenlainen ratkaisu edellyttäisi muutoksia myös voimassa olevaan Liikenne- ja viestintävirastosta annetun lain 7 a §:ään. Oikeusministeriö ei pidä tällaista muutosta perusteltuna.

Lausunnoissa viitatussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa katsotaan, että EU:n tekoälyasetusta täydentävän ”*1. lakiehdotuksen hallinnollisella seuraamusmaksulla sanktioitu käyttäytyminen muodostaa monimutkaisen sekä erittäin vaikeasti hahmottuvan kokonaisuuden, jonka perusteella sanktioidun käyttäytymisen aineellisen alan selvittäminen muodostuu huomattavan hankalaksi ja vaivalloiseksi. Perustuslakivaliokunnan mielestä sääntelyn poikkeuksellinen vaikeaselkoisuus lisää tarvetta käsitellä monijäsenisessä*

toimielimessä seuraamusmaksuja koskevia asioita laajemmin kuin hallituksen esityksessä on ehdotettu. Talousvaliokunnan on valtiosääntöisistä syistä madallettava ehdotettua 100 000 euron rajaa ja näin siirtää suurempi osa seuraamuksien määräämisestä seuraamusmaksulautakunnan toimivaltaan." (PeVL 33/2025 vp, kohta 18).

Edellä todetusti nyt käsiteltävän hallituksen esityksen ja nimenomaisesti e-evidence-direktiiviin liittyvä 2. lakiehdotus ei ole poikkeuksellisen vaikeaselkoinen, vaan mahdollinen vaikeaselkoisuus liittyy ennemmin e-evidence-asetuksen mukaiseen sääntelyyn, jonka osalta seuraamusmaksun voisi määrätä seuraamuskollegio. Edellä todetusti asetusta ja direktiiviä sekä niitä koskevia kansallisia sääntelyitä on arvioitava myös erikseen. Oikeusministeriö toteaa, että e-evidence-direktiivin ja sitä koskevan 2. lakiehdotuksen seuraamusmaksusääntely on verrattain yksinkertaista sekä siitä on täsmällisesti ja tarkkarajaisesti säädetty 2. lakiehdotuksen 5–10 §:ssä, minkä vuoksi ehdotettuun 2. lakiehdotukseen ei ole perusteltua tehdä muutoksia lukuun ottamatta jäljempänä käsiteltävää asiaa koskien ”tarvittavia valtuuksia ja resursseja”.

Oikeusministeriö kiinnittää myös huomiota siihen, että viitatussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 33/2025 vp tarkasteltavana olleessa esityksessä kyse on ollut sikäli erilaisesta seuraamusmaksusääntelystä, että siinä enintään 100 000 euron seuraamusmaksun määräisi markkinavalvontaviranomainen ja sitä suuremman määräisi seuraamuslautakunta. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt tätä hajautettua ratkaisua tarkoituksenmukaisimpana seuraamuskäytännön epäyhtenäisyyteen liittyvien riskien vuoksi (PeVL 33/2025 vp, kohta 16). EU:n tekoälyasetuksen kansallisen täydentävän lainsäädännön osalta perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt ongelmattomana sitä, että ehdotetun alle 100 000 euron suuruisen seuraamusmaksun määrääminen voisi jäädä viranomaisissa yksittäisen virkamiehen ratkaisun varaan, mutta oikeusministeriö kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kyseessä olevan perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan edellä mainittu arvio koskee nimenomaisesti kyseistä EU:n tekoälyasetuksen ja sitä koskevan kansallisen lainsäädännön mukaista sääntely-yhteyttä (ks. PeVL 33/2025 vp, kohdan 17 ensimmäinen virke). Oikeusministeriö katsoo, ettei perustuslakivaliokunnan aikaisempi lausuntokäytäntö ja nyt kyseessä olevan sääntelyn luonne huomioon ottaen olisi siten välttämätöntä siirtää enintään 100 000 euron seuraamusmaksua kollegiaalisessa päätöksenteossa määrättäväksi. Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että 2. lakiehdotuksessa omaksuttu ratkaisu, jonka mukaan seuraamusmaksun määräämistoimivaltaa ei olisi hajautettu, mahdollistaa myös seuraamusmaksukäytännön

yhtenäisyyden parhaiten – täten ehdotettu niin ikään on perustuslakivaliokunnan asiaan liittyvän lausuntokäytännön mukainen.

Edellä mainituin perustein esityksessä ehdotettua ei ole syytä muuttaa.

Seuraamusmaksusääntely (2. lakiehdotus): tarvittavat valtuudet ja resurssit

Professori Melanderin lausunnon mukaan ”2. lakiehdotuksen 5 §:ssä säädettäisiin palveluntarjoajalle määrättävästä seuraamusmaksusta. Säännöksen 2 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä 3 §:n 5 tai 7 momentissa säädetyn velvollisuuden antaa nimetyille toimipaikoilleen ja laillisille edustajilleen tarvittavat valtuudet ja resurssit rikkomisesta tai laiminlyönnistä. Esityksessäkin (s. 177) todetun mukaisesti kohta voi muodostua haasteelliseksi seuraamusmaksusääntelyltä edellytetyn tarkkuuden kannalta. Esityksessä (s. 177) ei katsota mahdolliseksi säätää täsmällisiä asiaa koskevia rajoja, koska tarvittavien valtuuksien ja resurssien arviointi on väistämättä tapaus- ja palveluntarjoajakohtaista. Voi hyvin olla, että 2. lakiehdotuksen 3 §:n 5 momenttia ei tässä suhteessa ole mahdollista täsmentää. Tällöin arvioitavaksi nähdäkseni voisi tulla myös se, että sanktiointia ei ulotettaisi sanottuun velvoitteeseen, vaikka e-evidence-direktiivin 5 artikla tätä lähtökohtaisesti edellyttäisi. Lainsäädäntökäytännössä on eräissä tapauksissa katsottu, että sanktiointi on unioni-instrumentin salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa mahdollista kohdentaa vain sellaisten unioni-instrumentissa määriteltyjen tekojen ja laiminlyöntien sanktiointiin, joihin ei sisälly avoimia tai laadullisia kriteereitä (esim. HE 46/2025 vp, s. 96, 168 ja 170 ja PeVL 33/2025 vp, 11 kohta). Tällaiseen sääntelytapaan tosin liittyy EU-oikeudellista epävarmuutta, koska EU-oikeuden täytäntöönpanossa ei tule pyrkiä EU-oikeuden vastaisiin ratkaisuihin.”.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sen mielestä sanamuoto ”tarvittavat valtuudet ja resurssit” ei täytä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimusta, ja lakivaliokunnan on muutettava tältä osin 2. lakiehdotusta, mikä on edellytyksenä lain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä (kohta 7).

Oikeusministeriö kiinnittää erityistä huomiota viitatun professori Melanderin lausunnon lopussa todettuun eli että EU-säädöksestä poikkeavaan sääntelytapaan liittyy EU-oikeudellista epävarmuutta, koska EU-oikeuden täytäntöönpanossa ei tule pyrkiä EU-oikeuden vastaisiin ratkaisuihin. Oikeusministeriö korostaa sitä, että Melanderin lausunnossa pohdittuun muunlaiseen toteuttamisvaihtoehtoon ei pelkästään liittyisi EU-oikeudellista epävarmuutta, vaan se olisi lähtökohtaisesti EU-oikeuden (direktiivin) vastaista. E-evidence-direktiivin 5 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvoitteesta suhteessa siihen, että on

säädettävä direktiivin 3 ja 4 artiklan nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi.

Perustuslakivaliokunta lausunnossaan edellyttää 2. lakiehdotuksen muuttamista sanamuotoon ”tarvittavat valtuudet ja resurssit” liittyen, jotta laki voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden (s. 160–161) mukaan tarvittavien resurssien osalta on otettava huomioon esimerkiksi e-evidence-asetuksen mukainen sääntely määräajoista eurooppalaisten esittämis- ja säilyttämismääräysten noudattamiseksi, ja tarvittavilla resursseilla siten tarkoitettaneen sitä, että nimetyt toimipaikat tai lailliset edustajat pystyvät järjestämään toimintansa niin, että ne pystyvät hoitamaan asetuksesta johtuvat velvoitteensa. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi ympärivuorokautisen päivystysjärjestelmän järjestämistä päätöksien ja määräyksien vastaanottamiseksi ja niihin vastaamiseksi. Valtuuksien osalta kyse olisi siitä, että nimetyllä toimipaikalla tai laillisella edustajalla olisi mahdollisuus noudattaa esimerkiksi eurooppalaisia esittämis- ja säilyttämismääräyksiä. Viimeksi mainittu voi tarkoittaa esimerkiksi pääsyä määräyksen kohteena oleviin tietoihin tai keinoja, joilla nimetty toimipaikka tai laillinen edustaja voi tiedottaa määräyksistä palveluntarjoajalle niin, että ne voivat noudattaa määräyksiä asetuksen määräaikoja koskevan sääntelyn mukaisesti. Valtuus voi tarkoittaa myös sitä, että nimetyllä toimipaikalla tai laillisella edustajalla on tekninen pääsyoikeus ja -mahdollisuus määräysten kohteena oleviin tietoihin niin, että ne voivat toimia määräyksissä edelletyllä tavalla.

Ottaen huomioon edellä mainitut esityksen asiaa koskevat säännöskohtaiset perustelut (s. 160–161) oikeusministeriö pitää mahdollisena 2. lakiehdotuksen 3 §:n 5 momentin muuttamista seuraavasti:

> Suomeen sijoittautuneen palveluntarjoajan tai Suomessa palveluita tarjoavan palveluntarjoajan on annettava niitä edustaville nimetyille toimipaikoille tai laillisille edustajille **sellaiset nimettynä toimipaikkana tai laillisena edustajana toimimiseksi edellytetyt** valtuudet ja resurssit**, jotta ne voivat noudattaa niiden vastaanottamia** direktiivin 1 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan **kuuluvia päätöksiä ja määräyksiä**. Lisäksi Suomeen sijoittautuneilla nimetyillä toimipaikoilla tai Suomessa asuvilla laillisilla edustajilla on oltava **vastaavanlaiset** valtuudet ja resurssit edustamansa palveluntarjoajan toimesta päätösten ja määräysten noudattamiseksi.

Edellä ehdotettua pidetään sinänsä riittävänä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen kannalta, joskin tunnistetaan niin ikään kokonaisuuteen liittyvät haasteet. Esityksen mukaisesti direktiivissä ei tarkemmin säädetä siitä, mitä tai minkälaisia niitä edustavien nimettyjen toimipaikkojen tai laillisten edustajien resurssit ja valtuudet tulisivat olla eikä direktiivissä myöskään tarkemmin säädetä tarvittavien valtuuksien sisällöstä. Valtuuksien ja resurssien tarkempaa sääntelyä yleisistä reunaehdoista ei myöskään sinänsä pidetä tarkoituksenmukaisena, sillä tarvittavien valtuuksien ja resurssien arviointi on tapaus- ja palveluntarjoajakohtaista. Kaikille toimijoille samansisältöisten velvoitteiden asettaminen voisi osoittautua ongelmalliseksi juurikin tapaus- ja palveluntarjoajakohtaisen arviointitarpeen näkökulmasta, esimerkiksi suhteessa suuriin monikansallisiin toimijoihin verrattuna pienempiin toimijoihin, jotka ovat päätyneet esimerkiksi yhdessä käyttämään tiettyä laillista edustajaa kulujen jakamiseksi.

Seuraamusmaksun suuruus luonnolliselle henkilölle (2. lakiehdotus)

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että seuraamusmaksun suuruutta ei määritellä direktiivissä, mutta sen sijaan 2. lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin mukaan se olisi määrältään vähintään 1 000 euroa ja enintään 100 000 euroa, ja se voitaisiin määrätä palveluntarjoajalle, joka voi direktiivin määritelmäsäännöksen mukaan olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Perustuslakivaliokunnan käytännössä seuraamusmaksua, jonka suuruudeksi ehdotettiin vähintään 500 euroa ja enintään 40 000 euroa, on pidetty suhteellisen suurena, etenkin siltä osin kuin sitä oli tarkoitus soveltaa myös luonnollisiin henkilöihin (PeVL 46/2021 vp, 16 kappale). Perustuslakivaliokunnan mielestä ainakin siltä osin kuin enintään 100 000 euron suuruinen seuraamusmaksu voitaisiin määrätä luonnolliselle henkilölle, ehdotettua seuraamusmaksua voidaan pitää sanktioluonteisen seuraamuksena verraten ankarana (kohta 8).

Oikeusministeriö toteaa, että direktiivin soveltamisalaan kuuluva palveluntarjoaja tai laillinen edustaja voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (2(1) ja 2(6) artikla). Direktiivin resitaalin 8 mukaan velvoitetta nimetä nimetty toimipaikka tai nimittää laillinen edustaja olisi sovellettava palveluntarjoajiin, jotka tarjoavat palveluja unionissa eli yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa. Direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle olisi jätettävä tilanteet, joissa palveluntarjoaja on sijoittautunut jonkin jäsenvaltion alueelle ja tarjoaa palveluja yksinomaan kyseisen jäsenvaltion alueella. Lisäksi seuraamussääntelyn piiriin kuuluvan 3 artiklan 1 kohdan a ja b alakohtien mukaiset velvollisuudet koskevat sellaisia palveluntarjoajia, joilla on oikeushenkilöllisyys (velvollisuus nimetä nimetty toimipaikka tai

nimittää laillinen edustaja), joskin oikeushenkilöllisyyttä ei mainita 1 kohdan c alakohdassa. Lisäksi 3 artiklan 5 kohdassa säädetään sekä nimetyn toimipaikan tai laillisen edustajan että palveluntarjoajan yhteisvastuullisuudesta. Edelleen 4 artiklan velvollisuudet ilmoituksista ja kielistä koskevat palveluntarjoajia.

Toisin sanoen direktiivin ja sitä koskevan 2. lakiehdotuksen seuraamusmaksusääntely kohdistuu käytännössä palveluntarjoajiin, joilla ovat oikeushenkilöitä. Epätodennäköisenä, joskin teoreettisesti mahdollisena, pidetään tilannetta, jossa direktiivin mukainen seuraamusmaksu kohdistuisi palveluntarjoajaan, joka on luonnollinen henkilö. Toisaalta näissäkin tilanteissa sovellettavaksi tulisi 2. lakiehdotuksen 6 ja 7 § koskien seuraamusmaksun suuruuden arviointia ja seuraamusmaksun määräämättä jättämistä. Esimerkiksi seuraamusmaksu voitaisiin kokonaan jättää määräämättä, jos sen määräämistä olisi pidettävä ilmeisen kohtuuttomana. Toisaalta ehdotettu seuraamusmaksun vähimmäis- ja enimmäismäärä (1 000–100 000 euroa) mahdollistaa niin ikään erilaisten palveluntarjoajien huomioon ottamisen seuraamusmaksun määräämisessä.

Edellä mainituin perustein esityksen muuttamista ei pidetä tarpeellisena.

E-evidence-direktiivin mukainen keskusviranomainen (2. lakiehdotus)

Liikenne- ja viestintäministeriö tuo lausunnossaan esiin, että esityksessä ehdotettu keskusviranomaisrooli tehtävineen ei luontevasti sovi Traficomille. Lausunnossa tätä ”sopimattomuutta” kuitenkin perustellaan pääosin resurssisyillä viitaten muihin uusiin Traficomille osoitettuihin tehtäviin. Liikenne- ja viestintäministeriön lausunnossa todetaan myös, että rikosoikeudellisiin menettelyihin tai todisteiden hankintaan liittyviä tehtäviä ei tulisi jatkossa esittää Traficomille. Viimeksi mainitusti lausui myös **liikenne- ja viestintävaliokunta**. Ehdotettua keskusviranomaistehtävää Traficomille on siten pidettävä asianmukaisena ja perusteltuna.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että Liikenne- ja viestintäviraston (Traficom) lausunnossa ei tuoda esiin samoja huomioita kuin Liikenne- ja viestintäministeriön lausunnossa erityisesti koskien ehdotettavien keskusviranomaistehtävien sopimattomuutta. Traficomin lausunnossa tuodaan ainoastaan esiin se, että esityksessä ehdotettavien tehtävien hoitamiseksi ei esitetä osoitettavaksi lisää resursseja. Täten oikeusministeriön käsityksen mukaan kyse asiassa on ainoastaan resursseihin liittyvä eikä ehdotukseen liity liikenne- ja viestintäministeriön lausunnossa mainittua ”sopimattomuutta” keskusviranomaistehtävien osalta.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksen jakson 10.2 mukaisesti talouspoliittisen ministerivaliokunnan v. 2024 mukaisen linjauksen mukaisesti tehtävät hoidettaisiin nykyisten määrärahojen puitteissa. Linjaus koskee tässä esityksessä kaikkia viranomaisia, joille esityksessä ehdotetaan uusia tehtäviä. Esityksessä on kuitenkin erikseen myös todettu se, että viranomaisten tulee seurata täytäntöönpanon kustannuksia ja toteumia ja jos täytäntöönpanonvaikutukset ovat merkittävästi arvioitua suurempia voidaan tilannetta tarkastella myöhemmissä talousarvioissa. Oikeusministeriö myös kiinnittää huomiota siihen, että liikenne- ja viestintäministeriö vastaa Traficomin tulosohjauksesta. Esitys ehdotuksineen ei edellytä muutoksia edellä mainittujen lausuntojen vuoksi.

Muut huomiot

Professori Melander esitti lausunnossaan (kappaleet 21 ja 22) teknisen huomion, joka koski 1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin johdantokappaleessa käytettyä ilmaisua "oikeasuhteinen". Vaikka e-evidence-asetuksessa ja niin kutsutussa rikosasioiden tietosuojadirektiivissä (EU) 2016/680 käytetään ilmaisua "oikeasuhteinen", lausunnon mukaan oikea suomenkielinen ilmaisu olisi "oikeasuhtainen". Lausunnossa kysyttiin myös, miksi 1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin 2 kohta poikkeaa sanamuodoltaan rikosasioiden tietosuojalain (1054/2018) 28 §:stä.

Myös **hallintovaliokunnan** lausunnossa kiinnitettiin huomiota siihen, että ehdotetussa 5 §:n 2 momentin 2 kohdassa on poikettu rikosasioiden tietosuojalain 28 §:n muodosta, eikä esityksestä käy ilmi syytä tälle poikkeamiselle. Lausunnon mukaan hallintovaliokunta esittää asetuksen 13 artikla huomioon ottaen lakivaliokunnan harkittavaksi säännöksen muuttamista vastaamaan rikosasioiden tietosuojalain 28 §:ssä olevaa muotoilua, jos ehdotettua kohtaa ei ole muotoiltu esitetyllä tavalla jonkin erityisen syyn vuoksi.

Oikeusministeriö toteaa 1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin 2 kohdan osalta, että hallituksen esityksessä ehdotettu muotoilu vastaa rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan a alakohdassa säädettyä tarkoitusta ("*jotta vältetään virallisten tai laillisten tiedustelujen, tutkimusten tai menettelyjen estäminen*"), jonka nojalla käyttäjälle ilmoittamista voidaan viivyttää tai rajoittaa taikka jättää se kokonaan tekemättä. Vastaavaa muotoilua käytetään myös e-evidence-asetuksen liitteen I osassa H, joka koskee niitä tietoja, joita EPOC-todistukseen on käyttäjälle ilmoittamisen osalta sisällytettävä.

Oikeusministeriö toteaa, että rikosasioiden tietosuojalaki on yleislaki, jonka sääntelystä voidaan poiketa erityislainsäädännössä, ja se on tarkoitettu täydennettäväksi hallinnonalojen erityissääntelyllä (HE 31/2018 vp, s. 75). Kyseisen lain 28 § on tarkoitettu yleissääntelyksi rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisen osalta. Kyseisessä pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädetään oikeudesta rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia "*viranomaisen muun tutkinnan, selvityksen tai vastaavan menettelyn turvaamiseksi*", mutta siitä ei käy nimenomaisesti ilmi, että kohdassa säädettäisiin kauttaaltaan rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan a alakohdassa säädetystä tarkoituksesta. Sääntelyn selkeys ja e-evidence-asetuksen nimenomainen sääntely käyttäjälle ilmoittamisesta ja siitä poikkeamisesta huomioiden on tärkeä varmistaa, että käyttäjälle ilmoittamisesta poikkeamisesta säädetään riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Säädettäessä tulee rikosasioiden tietosuojadirektiivin asettamien vaatimusten ohella huolehtia myös e-evidence-asetuksessa säädetyistä vaatimuksista.

Hallituksen esityksen ehdotus 1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin 2 kohdan osalta vastaa e-evidence-asetuksen 13 artiklan 2 kohdan ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 13 artiklan 3 kohdan asettamia vaatimuksia. Oikeusministeriö pitää tältä osin hallituksen esityksessä ehdotettua perusteltuna eikä näe tarvetta tehdä esitykseen tältä osin muutoksia.

Professori Melanderin teknisen huomion osalta oikeusministeriö toteaa, että unionin oikeudessa ja EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä käytetään tavanomaisesti muotoilua "oikeasuhteinen", mutta myös muotoilua "oikeasuhtainen" käytetään. Kansallisessa lainsäädännössä käytetään niin ikään molempia muotoiluita, joskin "oikeasuhtainen" on Kielitoimiston sanakirjan mukaan oikea suomenkielinen muotoilu ja tavanomaisemmin käytetty kansallisessa lainsäädännössä.

Vaikka molempia muotoiluita voitaneen pitää mahdollisina, oikeusministeriö katsoo, että ehdotetun 1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin johdantokappaleeseen ja 2. lakiehdotuksen 2 §:n 1 momenttiin voisi olla perusteltua tehdä ko. tekninen muutos:

1. lakiehdotus

5 §

Käyttäjälle ilmoittaminen ja siitä poikkeaminen

— — — — — — — — — — — — — —

Esittämismääräyksen antava viranomainen voi asetuksen 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti viivyttää tai rajoittaa osittain käyttäjälle ilmoittamista tai jättää ilmoittamisen kokonaan tekemättä, jos se on rekisteröidyn oikeudet huomioon ottaen **oikeasuhtaista** ja välttämätöntä:

— — — — — — — — — — — — — —

2. lakiehdotus:

2 §

Keskusviranomainen

Liikenne- ja viestintävirasto toimii direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna keskusviranomaisena. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävänä on varmistaa, että direktiiviä sovelletaan johdonmukaisella ja ***oikeasuhtaisella*** tavalla.

— — — — — — — — — — — — — —

Syyttäjälaitoksen lausunnossa kiinnitetään huomiota 1.lakiehdotuksen 9 §:ssä säädettyyn muutoksenhakuun eurooppalaisesta esittämismääräyksestä. Syyttäjälaitoksen mukaan pykälän ensimmäistä momenttia voisi tarkentaa syyttäjän antaman esittämismääräyksen osalta viittauksella 1 §:n 2 momenttiin. Lisäksi Syyttäjälaitoksen lausunnossa todetaan, että saman lain 1 §:ssä määritellään toimivalta antaa esittämismääräys. Vaikka syyttäjän asema on selvä, syyttäjälaitoksen lausunnon mukaan taisanan käyttäminen 3 momentissa syyttäjän ja muun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa välissä antaa ymmärtää sivulauseen määrittävän myös syyttäjää. Syyttäjälaitoksen mukaan oikea konjunktio tässä olisi taikka.

Oikeusministeriö toteaa, että mainitussa 9 §:n 1 momentissa mainitaan sekä syyttäjän antamat että vahvistamat määräykset. Viittaus syyttäjälaitoksen esittämällä tavalla vain 1 §:n 2 momenttiin ei näin ollen näyttäisi riittävältä. Johdonmukaisuussyistä vastaavat viittaukset tulisi tehdä myös 9 §:n 2 momenttiin käräjäoikeuden antamien ja vahvistamien määräysten osalta. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotettu viittaus ei näin ollen selkeyttäisi lain luettavuutta, eikä näin ollen ole syytä muuttaa esitystä lausunnossa esitetyllä tavalla.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan Syyttäjälaitoksen ensimmäisen lakiehdotuksen 1 §:n 3 momenttia koskevassa ehdotuksessa on kyse lakiteknisestä muutoksesta, joka

osaltaan voi selventää lakitekstiä. Syyttäjälaitoksen ehdotus on siten toteutettavissa seuraavasti:

1.lakiehdotus:

1 §

Eurooppalaisen esittämismääräyksen antamiseen toimivaltaiset viranomaiset

— — — — — — — — — — — — — —

Asetuksen 4 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti eurooppalaisen esittämismääräyksen voi antaa syyttäjä ***taikka*** muu pidättämiseen oikeutettu virkamies, jolla on tutkinnanjohtajan toimivaltuudet poliisissa, Tullissa tai Rajavartiolaitoksessa. Eurooppalaisen esittämismääräyksen vahvistaa tällöin tuomioistuin.

— — — — — — — — — — — — — —

Oikeusrekisterikeskuksen lausunnossa on pidetty kannatettavana sitä, että 2. lakiehdotukseen on lausuntokierroksen jälkeen lisätty erillinen seuraamusmaksun täytäntöönpanoa koskeva pykälä. Näin ollen kyseinen pykälä sisältyy nyt kumpaankin lakiehdotukseen (21 § ja 9 §). Oikeusrekisterikeskus kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että näissä kummassakin pykälässä käytetään termiä ”toimeenpano”. Oikeusrekisterikeskus nostaa esille, että hallituksen esityksessä eduskunnalle sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi monien lakien osalta lakiviittaus sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin on yhdenmukaistettu seuraavaan muotoon: ”*Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätyn seuraamusmaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002)*”. Oikeusrekisterikeskuksen mukaan eri rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten yhdenmukaisen sääntelyn kannalta edellä mainittu muotoilu olisi perusteltu myös 1. ja 2. lakiehdotuksessa.

Oikeusrekisterikeskus lisäksi lausunnossaan toteaa, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain uudistamista koskevassa hallituksen esityksessä on esitetty kumottavaksi useista laeista säännös seuraamusmaksun määräämisestä maksettavaksi valtiolle. Säännöstä on pidetty tarpeettomana. Oikeusrekisterikeskuksen mukaan tällä perusteella säännös on tarpeeton myös 1. ja 2. lakiehdotuksessa (18 §:n 4 momentti ja 6 §:n 3 momentti).

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan edellä mainitut oikeusrekisterikeskuksen esittämät teknisluontoiset muutosehdotukset 1. lakiehdotuksen 18 §:n 4 momenttiin ja 21

§:ään sekä 2. lakiehdotuksen 9 §:ään ja 6 §:n 3 momenttiin ovat perusteltuja ja siten toteutettavissa seuraavasti:

1.lakiehdotus:

18 §

Seuraamusmaksu asetuksen velvoitteiden rikkomisesta tai laiminlyönnistä

— — — — — — — — — — — — — —

~~Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.~~

21 §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätyn seuraamusmaksun ***täytäntöönpanosta*** säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

2.lakiehdotus:

6 §

Seuraamusmaksun suuruus ja sen arviointi

— — — — — — — — — — — — — —

~~Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.~~

9 §

Seuraamusmaksun täytäntöönpano

Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätyn seuraamusmaksun ***täytäntöönpanosta*** säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

Hallintovaliokunta tuo lausunnossaan myös esiin, että hallituksen esityksestä ei käy ilmi henkilötietojen käsittelyaikaa silloin, kun seuraamuskollegio tai keskusviranomainen käsittelevät henkilötietoja nyt esitettyihin tarkoituksiin. Lausunnossaan hallintovaliokunta esittää, että lakivaliokunta vielä arvioi esityksen selkeyttämistä siten, että laissa määritellään käsiteltävien henkilötietojen säilytysaika tai että laissa viitataan poistoajan määrittävään lainsäädäntöön, asetukseen tai direktiiviin.

Oikeusministeriö toteaa, että seuraamuskollegion ja keskusviranomaisen henkilötietojen käsittelyyn sovellettaisiin tietosuojan yleislainsäädäntöä, eli EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679 ja asetusta täydentävää kansallista tietosuojalakia (1050/2018). Yleinen tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetuksen mukaan henkilötietoja tulee käsitellä 5 artiklassa säädettyjen henkilötietojen käsittelyä koskevien periaatteiden mukaisesti. Käsittelyssä tulee huomioida muun muassa *tietojen minimoinnin periaate* (5 artiklan 1 kohdan c alakohta), jonka mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään sekä *säilytyksen rajoittamisen periaate* (5 artiklan 1 kohdan e alakohta) mukaan henkilötiedot voidaan säilyttää muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Tietosuojalain 4 §:n 2 kohdan mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä viranomaisen yleiseen etuun liittyvän tehtävän suorittamiseksi, mikäli kyseinen käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa. Kyseisessä oikeasuhtaisuutta koskevassa arvioinnissa tulee huomioida erityisesti yleisen tietosuoja-asetuksen käsittelyä koskevat periaatteet, kuten tietojen minimoinnin ja säilytyksen rajoittamisen periaatteet (ks. HE 9/2018 vp, s.79). Edelleen tietosuojalain 7 §:ssä sallitaan myös yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettujen rikostuomioihin ja rikoksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyvien henkilötietojen käsittely, kun käsittely johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä. Kyseisten rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyssä tulee noudattaa lisäksi tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa säädettyjä erityisiä suojatoimenpiteitä, joilla varmistetaan muun muassa henkilötietojen käsittelyn minimointia, eheyttä, luottamuksellisuutta ja tietoturvallisuutta.

Yleistä tietosuoja-asetusta tarkentava kansallinen lainsäädäntö on mahdollista vain silloin, kun tietosuoja-asetus jättää jäsenvaltioille nimenomaisesti kansallista sääntelyliikkumavaraa. Kansallinen liikkumavara ei eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta velvoita jäsenvaltioita säätämään tietosuoja-asetusta täydentävää tai täsmentävää kansallista

lainsäädäntöä, vaan asiasta päättäminen on jätetty kansallisen lainsäätäjän harkintaan. Koska asetus on suoraan sovellettava ja yksityiskohtainen säädös, kansallisen liikkumavaran käyttöön on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden suhtauduttava pidättyvästi ja rajattava kansallinen erityissääntely välttämättömään. Perustuslakivaliokunnan mukaan on lähtökohtaisesti riittävää perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset. Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojalain nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman liikkumavaran puitteissa. Valiokunnan mukaan on kuitenkin selvää, että erityissääntelyn tarvetta on arvioitava myös asetuksenkin edellyttämän riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelystä aiheutuviin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely (PeVL 14/2018 vp, s. 4–5). Vastaavasti, mitä vähäisempi riski käsittelystä aiheutuu, sitä perustellumpaa on pitäytyä yleissääntelyssä. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely mahdollistaa myös viranomaistoiminnan sääntelyn osalta nykyistä kansallista sääntelymallia huomattavasti yleisemmän, henkilötietojen suojaa ja käsittelyn perusteita sääntelevän lakitasoisen sääntelyn.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan henkilötietojen säilytysajasta ei ole tarpeen säätää erikseen, sillä seuraamuskollegion ja keskusviranomaisen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tietosuojan yleislainsäädäntöä. Yleisen tietosuoja-asetuksen käsittelyä koskevien periaatteiden, erityisesti tietojen minimoinnin ja säilytyksen rajoittamisen periaatteiden sekä tietosuojalain velvoitteiden ja erityisten suojatoimien noudattaminen arvioidaan riittäväksi varmistamaan oikeasuhteinen ja lainmukainen henkilötietojen säilyttäminen, sillä esityksessä tarkoitettuun seuraamuskollegion ja keskusviranomaisen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn ei arvioida kohdistuvan sellaisia riskejä, jotka edellyttäisivät tietosuojan yleislainsäädäntöä täsmällisempiä säännöksiä henkilötietojen säilytysajoista.

Hallintovaliokunnan lausunnossa huomioitu apulaistietosuojavaltuutetun lausunnossa ehdotetaan vaihtoehtoisesti myös selkeiden viittaussäännösten lisäämistä henkilötietojen poistoaikaa koskevaan sääntelyyn. Oikeusministeriö toteaa, että yleislakeihin viittaamiseen tulee suhtautua pidättyvästi. Näin ollen esitykseen ei ole tarpeen sisällyttää

myöskään informatiivisia viittauksia tietosuojan yleislainsäädäntöön, kuten suoraan sovellettavaan yleiseen tietosuoja-asetukseen tai kansalliseen tietosuojalakiin.

Esityksen suhde muihin vireillä oleviin esityksiin

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momentin muutos

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen antamisen jälkeen eduskunta on hyväksynyt useita sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n 2 momentin muutoksia. Lisäksi nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen ohella eduskunnan käsiteltävänä on parhaillaan muitakin hallituksen esityksiä, joilla samaa lainkohtaa ehdotetaan muutettavaksi (HE 90/2024, HE 74/2025, HE 77/2025, HE 161/2025, HE 179/2025, HE 15/2026, HE 17/2026, HE 19/2026, HE 24/2026). Pisimmälle näiden esitysten käsittelyssä ovat edenneet oikeusministeriön esityksen HE 175/2025 ohella liikenne- ja viestintäministeriön HE 179/2025 sekä maa- ja metsätalousministeriön esitys HE 161/2025, joiden on määrä tulla voimaan 1.6.2026. Näin ollen yhteensovittamistarve koskee erityisesti näitä kolmea esitystä. Huomioiden, että oikeusministeriön HE 175/2025 mukaisten lakiehdotusten on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian ja ennen 1.6.2026, liikenne- ja viestintäministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kanssa sovitusti ehdotetaan, että oikeusministeriön HE 175/2025 vp hyväksytään eduskunnassa ennen liikenne- ja viestintäministeriön esitystä. HE 161/2025 vp puolestaan hyväksyttäisiin vasta näiden esitysten jälkeen.

Tämän yhteensovittamisen johdosta on tarpeen muuttaa nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen (HE 175/2025 vp) sisältyvän 3. lakiehdotuksen johtolausetta sekä ko. lainkohdan sisältämää lisättävien uusien kohtien numerointia. Oikeusministeriö ehdottaa 3. lakiehdotukseen alla olevia teknisluontoisia muutoksia:

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentin **63 kohta**, **sellaisena kuin se on laissa 1379/2025**, sekä

lisätään 1 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 416/2025, 860/2025, **979/2025 1080/2025, 1149/2025, 1379/2025 ja 18/2026, uusi 64 ja 65 kohta** seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

— —

Tässä laissa säädetään seuraavien rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten täytäntöönpanosta:

— —

63) eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain (1377/2025) 4 luvussa tarkoitetut seuraamusmaksut;

64) eurooppalaisista esittämismääräyksistä ja eurooppalaisista säilyttämismääräyksistä sähköisten todisteiden hankkimiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 18 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu;

65) nimettyjen toimipaikkojen nimeämistä ja laillisten edustajien nimittämistä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä sähköisten todisteiden keräämiseksi rikosoikeudellisissa menettelyissä annetun lain (/) 6 §:ssä tarkoitettu seuraamusmaksu.

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———————

Hallituksen esitys laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2025 vp)

Eduskunnan käsiteltävänä on lisäksi sisäministeriön valmistelema hallituksen esitys laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2025 vp), jolla on yhteys e-evidence-sääntelykokonaisuuteen. Esityksessä HE 182/2025 vp esitetään muutettavaksi poliisilain 4 luvun 3 §:ää laajentamalla tietojen saantia yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Vastaava laajennus tehtäisiin myös lakiin henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa ja lakiin rikostorjunnasta Tullissa. Muutosten toteutuessa esityksen mukaisesti näiden kansallisten esitutkintaviranomaisten mahdollisuudet eurooppalaisten esittämismääräysten antamiseksi rajat ylittävästi hankittavien, henkilöiden tunnistamiseksi tarpeellisten tietojen osalta laajenisi vastaavasti. Esityksen osalta ei kuitenkaan ole oikeusministeriön käsityksen mukaan yhteensovittamistarvetta nyt käsiteltävänä olevan esityksen HE 175/2025 vp suhteen.